

Проблеми міжкультурної комунікації в процесі професійної підготовки операторів складних систем в умовах культурної глобалізації (в контексті когнітивній лінгвістиці)

Сучасні умови культурної комунікації вимагають нових підходів до аналізу складного і суперечливого феномена міжкультурної комунікації, в процесі аналізу якої виникає багато проблем:

- Які фактори допомагають комунікації в процесі професійної підготовки операторів складних систем і які утруднюють спілкування?
- Як співвідносяться між собою мова і культура?
- Який вплив мови на формування особистості?
- Як формуються в мові і комунікації національний характер і національний менталітет?
- Чому весь світ занепокоєний проблемами міжкультурного спілкування і міжкультурних конфліктів?
- Що спонукало С.Хантінгтона передбачити третю світову війну як війну культур і цивілізацій, а не політичних і економічних відносин?

Аналізуючи ці проблеми, слід пояснити причини, що породили явища песимізму і оптимізму у їх взаємозв'язку [1].

Об'єктивно-цивілізаційні причини.

До причин такого роду слід віднести, перш за все, якісні зміни в людській цивілізації, які сьогодні прийнято називати інтернаціоналізація і глобалізація. «Об'єктивними» вони називаються у тому смислі, що складають зовнішні умови цілих поколінь людей, що проживають на цій планеті, і які не залежать від волі людей [2, С. 8 – 9]. Вони охоплюють такі проблеми, як: 1) необхідність економічної кооперації (утворення міжнародних економічних зон, мультинаціональних концернів, спільних підприємств); 2) зростання проблем, для вирішення яких необхідна міжнародна співпраця (ядерна загроза, парниковий ефект, забруднення оточуючого середовища тощо); 3) політична інтеграція (утворення воєнно-політичних і просто політичних блоків, міжнародних організацій, партійних блоків); 4) інтеграція культурна і спортивна (міжнародні змагання, фестивалі, гастролі, турне); 5) виникнення світових транспортних мереж (повітроплавання, автомобільне і залізничне сполучення); 6) розвиток світових інформаційних мереж (Інтернет, супутникове телебачення); 7) зростаюча демографічна мобільність населення (переїзди у зв'язку з пошуками роботи, економічна і політика еміграція, масовий туризм). Проте тільки перерахованими причинами об'єктивно-цивілізаційного характеру пояснити бум міжкультурної комунікації неможливо, так як буття людини – це буття можливостей [3, 17 с.].

Суб'єктивно-цивілізаційні причини.

Суб'єктивно-цивілізаційні причини описують ситуації, в яких причини проблем міжкультурної комунікації викликані внутрішніми, іманентно властивими їм закономірностями. До причин такого характеру слід віднести процеси гуманізації соціального життя і лібералізації суспільної думки, які починають бурхливо розвиватися з 50-х рр. ХХ ст. у всьому світі і породжують міжкультурну комунікацію як спілкування між різними представниками культур, контактами між людьми, що викликані суб'єктивними переживаннями людей. Міжкультурна комунікація потребує пояснення термінів «культурний концепт» і «культурний стандарт». В когнітивній лінгвістиці під концептом розуміється оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку, всієї картини світу, відображеної в людській психіці; модель, що відображає зміст такої одиниці. Багато дослідників підкреслюють значущість таких факторів

у формуванні концептів, тобто розглядають концепт як багатовимірне культурно-значуще соціопсихічне утворення у колективній свідомості, опредмечене у тій чи іншій формі. Таким чином, концепт сприймається як явище по своїй природі культурно детерміноване, як згусток культури у свідомості людини; те, у виді чого культура входить у ментальний світ людини. Своєрідність національно-культурних стандартів особливо гостро сприймається у міжкультурній комунікації, коли курсант стикається з неочікуваною для людини ситуацією/поведінкою співрозмовників. Щоб зрозуміти причину неочікуваності комунікативних проблем і тим більше оволодіти чужим для себе культурним стандартом, необхідно знайти відповідь на те чому люди іншої культури дотримуються саме таких правил і поважають саме такі цінності. Слід особливо підкреслити, що в умовах культурної глобалізації виникає проблема міжкультурної комунікативної компетенції, яка означає не просто розширення мовленнєвої комунікативної компетенції, а принципову побудову на екстралінгвістичній основі [4, 468 с.]. Це означає, що майбутній авіафахівець повинен будувати своє спілкування з іншими людьми, які належать до інших культур, виходячи із знання специфіки цих культур. На практиці більшість людей сприймають рідний культурний стандарт як єдино можливий і правильний, що називається етноцентризмом.

В той же час міжкультурна комунікація – це «взаємодія свідомостей» (М. Бахтін), що породжують різні проблеми акультурації: 1) асиміляція (людина повністю приймає норми і цінності чужої культури); 2) сепарація (негація чужої культури при збереженні ідентифікації тільки зі своєю культурою); 3) маргіналізація (втрата ідентичності з власною культурою і відсутність ідентифікації з культурою більшості); 4) інтеграція (ідентифікація як з власною, так і новою культурою). Результатом і метою акультурації являється довгочасна адаптація до життя у чужій країні, яка розвивається у наступних формах: 1) соціопсихологічна; 2) соціокомунікативна; 3) економічна. Ідентичність – це усвідомлення людиною своєї належності до будь-якої групи, яка дозволяє виявити своє місце в соціокомунікативному просторі і вільно орієнтуватися в оточуючому світі. Культурна ідентичність здійснює певний вплив на процес міжкультурної комунікації [5, 140 с.].

Міжкультурна комунікація – це смисловий і ідеально-змістовний аспект соціальної і культурної взаємодії. дії, змістовно орієнтовані на їх смислове сприйняття, називають комунікативними. Основна функція комунікації досягнення соціальної і культурної ідентичності при збереженні індивідуальності і кожного її елемента [6, С. 170 – 177]. Міжкультурна комунікація базується на онтологічних, екзистенціальних засадах, направлених на досягнення розуміння, діалогу, толерантності між людьми, культурами, цивілізаціями.

Література

1. Лепський М.А. Взаємозв'язок оптимізму та песимізму: проблема соціальної перспективи. Дис.... д-ра філос.наук: 09.00.03 / Максим Анатолійович Лепський. - Запорізький національний університет, 2006.
2. Маркс К. Манифест коммунистической партии / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Избранные сочинения. В 9-ти т. Т. 3.
3. Мегрелішвілі М.О. Буття людини як буття можливостей: соціально-філософський аналіз: Автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.03/ Запорізький національний університет.- Запоріжжя. – 2004. – 17 с.
4. Мосионжник Л.А. Антропология цивилизаций / Леонид Авраамович Мосионжник. – Кишенев: Высшая Антропологическая школа, 2006. – 468 с.
5. Нестеренко Г.О. Особистість у нелінійному суспільстві: [монографія] / Галина Олегівна Нестеренко. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 140 с.
6. Аксьонова В. И. Трансформация личности от языковой к коммуникативной как условие становления межкультурной коммуникации глобального социума // Малышевские чтения: Материалы всероссийской научной конференции в 2-х т. Т.2/ Старооскольский филиал ФГБОУ ВПО МГРИ-РГГ РУ / ИПК «Кириллица». – Старый Оскол, - С.170 – 177.